

ASPECTE CONFLICTUALE PRIVIND PARTAJUL ȘI TRANSMITEREA AVERII SUCCESORALE

Igor ȘEREMET,
magistru în drept (USM)

Recenzent: Valeriu BABĂRĂ, doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

SUMMARY

Share and ceding of the succession are governed by the substantive law determined by the conflict rule under the statute of the goods which form the inheritance, in case of movable property, by the national law of the deceased at the time of death and in case of immovable property according to the law of location of goods, but as an exception, other conflicting rules can be applied in achieving both areas as the acts of acceptance or refusal, inheritance capacity, procedural forms, etc.

Instituția transmiterii moștenirii reprezintă o formă a trecerii activului sau pasivului succesiunii la moștenitor fie sub statut de transmiune a posesiunii moștenirii și a dreptului de proprietate, precum și a altor drepturi cuprinse în moștenire sau legat.

În conformitate cu legislația noastră civilă, dobândirea posesiunii moștenirii se face diferit, după cum succesorii sunt legali sau testamentari. În ce privește succesorii legali, aceștia dobândesc posesiunea de drept a moștenirii prin trimiterea în posesiune. Legatarii dobândesc posesiunea prin predarea legatului, respectiv a obiectului legatului.¹

Succesorii legali, fără a-i deosebi, dobândesc dreptul de proprietate și devin titulari ai celorlalte drepturi cuprinse în moștenire, de drept, de la data deschiderii succesiunii. În același fel, legatarii dreptului cuprins în legat. Dacă însă transmișunea activului se face în temeiul legii, pe data deschiderii succesiunii, ea nu este definitivă, nici obligatorie. Succesorii și legatarii au un drept de opțiune, în temeiul căruia pot să accepte pur și simplu, să accepte sub beneficiu și să renunțe la succesiune sau legat.

Deci, în legislația Republicii Moldova, atât în cazul moștenirii legale, cât și în cazul moștenirii testamentare, transmiterea bunurilor succesoriale operează de drept din momentul deschiderii succesiunii.

Potrivit art.1539 C.civ. RM, efectele juridice ale acceptării sau renunțării la succesiune survin în momentul deschiderii succesiunii. Cu toate că transmiterea succesiunii se produce de drept din momentul deschiderii, succesorul are dreptul de a alege între a accepta (art.1516 C.civ. RM) sau a renunța la aceasta

în condițiile prevăzute de art.1526 al Codului civil al Republicii Moldova.*

În art.1523 C.civ. RM legiuitorul, referindu-se la transmiterea dreptului de acceptare a succesiunii, stabilește că dacă moștenitorul chemat la succesiunea legală sau testamentară a decedat după deschiderea ei, fără a reuși s-o accepte în cursul termenului stabilit de art.1517 al aceluiași Cod, dreptul de a accepta partea ce i se cuvine de succesiune se transmite moștenitorului lui. Dacă termenul prevăzut a fost depășit, prin instanța de judecată se acordă recunoașterea în calitate de succesor al moștenitorului decedat.

A. Posesiunea succesiunii

Referitor la posesiunea succesiunii, în literatura de specialitate se duc un șir de dezbateri privind delimitarea de „sezină”.²

În spiritul legislației civile române, sezina reprezintă aceeași posesiune asupra succesiunii care o deosebește de posesiune prin anumite subtilități. Astfel, sezina este posibilitatea de a intra în stăpânirea bunurilor succesoriale și de a exercita drepturile și acțiunile dobândite de la defunct sau intrate în moștenire ulterior (dreptul de fructe), fără a fi necesară atestarea prealabilă a calității de moștenitor pe cale notarială și judecătorească.³

* Conform art.80 alin.(2) al Legii belgiene privind Codul de Drept Internațional Privat, adoptată la 16 iulie 2004, acceptarea sau renunțarea succesiunii are loc conform modului prevăzut de dreptul Statului pe al cărui teritoriu bunurile care formează obiectul sunt situate la momentul decesului, atunci când legea impune formalități particulare. Bunurile mobile sunt considerate a fi situate la locul reședinței obișnuite a defunctului la momentul decesului.

Astfel, conform legislației civile a Republicii Moldova, această circumstanță își produce efecte juridice numai în cazul acceptării succesiunii, care corespunde intrării în posesiunea patrimoniului succesoral fără a fi necesară primirea certificatului de moștenitor (art.1516 alin.(3) C.civ. RM).*

Conform art.1516 alin.(4) C.civ. RM, dacă succesorul a intrat în posesiunea unei părți din patrimoniu, se consideră că a acceptat întregul patrimoniu, oriunde s-ar afla și din ce ar consta.

Din cele menționate mai sus putem concluziona că instituția sezei nu este recunoscută în legislația civilă ai Republicii Moldova, deoarece, indiferent de faptul că moștenitorul intră în posesiunea patrimoniului succesoral, el nu are dreptul să dispună de el până la expirarea termenului de opțiune succesorală și până la primirea certificatului de moștenitor.

Din punctul de vedere al dreptului internațional privat, interesează determinarea succesorilor care au posesiune asupra bunurilor, în privința cărora va fi aplicabilă legea situației lor – *lex rei sitae*. Referitor la efectele posesiunii, deosebim:

- intrarea în stăpânirea bunurilor lăsate de defunct este reglementată de legea situației bunului;
- exercițiul activ și pasiv al acțiunilor posesorii este supus legii situației bunului.

Astfel, *lex rei sitae* este aplicabilă și trimiterii în posesiune și predării legatelor, dat fiind faptul că art.1621 C.civ. RM, admite aplicarea legii străine asupra exercitării dreptului de posesiune asupra averii rămase de la defunct.

Deci, trimiterea în posesie este supusă legilor moldovenești dacă este vorba de un bun situat în țara noastră. De asemenea, pentru trimiterea în posesia

succesorilor defunctului moldovean a imobilelor situate în străinătate sunt competente autoritățile din țara unde se află bunurile.⁴

Transmisiunea activului succesiunii, inclusiv trimiterea în posesiune, este supusă legii succesiunii, care însă precizează că dreptul de a se pune în posesiunea bunurilor moștenite privește, prin obiectul lui, statutul său. Deci, potrivit celor menționate, legea succesorală arată dacă moștenitorul are sau nu în posesiune sau este nevoie de trimitere în posesiune.

Astfel, problema interesează când legea succesorală și legea situației bunului sunt diferite în ce privește recunoașterea posesiunii, în sensul că una o recunoaște și alta nu. În cazul bunurilor imobile, legea succesorală și legea situației bunurilor coincid.

Deci, legile (succesorală și cea a situației bunurilor) pot să nu coincidă în cazul succesiunii mobiliare și uneori tot în acest caz să aibă reglementări deosebite privind trimiterea în posesiune. În schimb, procedura trimiterii în posesiune și cea a predării legatului sunt cărmuite de legea forului – *lex fori*.

B. Opțiunea succesorală

Potrivit legislației civile (art.1516, 1526 și 1540 C.civ. RM), opțiunea succesorală constă în posibilitatea succesibilului – după deschiderea moștenirii – de a alege trei posibilități:

- acceptarea pură și simplă a moștenirii (*ultra vires hereditas* – răspunde și cu activul din moștenire pentru datoriile defunctului);
- renunțarea la moștenire (succesibilul renunță cu efect retroactiv la vocația sa succesorală);
- acceptarea sub beneficiul de inventar (*intra vires hereditas* – va răspunde de pasiv în limita activului moștenit).

Referitor la *opțiune*, putem deosebi următoarele caractere juridice:

1. **Act juridic unilateral.** În acest sens, opțiunea succesorală este un act ce reprezintă voința unilaterală a persoanei, prin care, în cazul unor mai mulți susceptibili, nu poate fi realizată opțiunea „colectivă”, ci numai fiecare în parte, neadmițându-se afectarea reciprocă a acestora.

2. **Act juridic voluntar.** În primul rând, nimeni nu este obligat să accepte moștenirea ce i se cuvine – *nemo invitus heres*. În al doilea rând, succesibilul nu poate fi obligat să justifice motivele pentru care a acceptat sau a renunțat la moștenire și să nu răspundă pentru consecințele alegerii făcute. În al treilea rând, dacă există o pluralitate de succesibili, fiecare este liber să opteze în sensul dorit, indiferent de alegerea făcută de ceilalți. Este, deci, posibil ca unii să accepte moștenirea, iar alții să renunțe la ea.

* Conform art.1, 2, 24 și 30 ale Convenției de la Haga privind administrarea internațională a succesiunilor, adoptată la 2 octombrie 1973, în vigoare din 1 iulie 1993, în cadrul Conferinței de Drept Internațional Privat, Statele contractante instituie certificatul internațional desemnând persoanele abilitate în administrarea succesiunii mobiliare și indicând împuternicirile acestora. Certificatul este stabilit de către autoritatea competentă în Statul reședinței obișnuite a defunctului. În cadrul procedurii de recunoaștere, desemnarea sau împuternicirile titularului de certificat sunt contestate pentru orice motiv de fond, autoritățile Statului solicitant având posibilitate de a suspenda efectele provizorii ale certificatului și procedurilor de statutare, fixând cazul în timpul corespunzător pentru a înainta acțiune în fond față de tribunalul competent. Dacă una din moștenirile din certificat este modificată în Statul a cărui autoritate l-a emis, acesta trebuie să anuleze certificatul și să stabilească unul nou. Dacă legea în conformitate cu care certificatul a fost stabilit acordă titularului său împuterniciri privind imobilele situate în străinătate, autoritatea emitentă va indica expres aceste împuterniciri în certificat. Alte State contractante vor avea facultatea de recunoaștere a acestor împuterniciri în totalitate sau în parte. Statele contractante care vor uza de facultățile prevăzute de alineatul precedent vor indica în care măsură vor recunoaște aceste împuterniciri.

3. **Act juridic irevocabil.** Moștenitorul care a exercitat dreptul de opțiune nu mai poate reveni asupra alegerii făcute. Acest principiu operează cu caracter absolut în cazul acceptării pure și simple a moștenirii. Ca efect al unei asemenea acceptări, în mod irevocabil se consolidează calitatea de moștenitor (*senul heres, semper heres* – odată moștenitor, moștenitor pentru totdeauna), el nu mai poate reveni asupra alegerii făcute.

4. **Act juridic indivizibil.** Exercițând dreptul de opțiune, succesibilul trebuie să se pronunțe unitar cu privire la dreptul său succesoral, nefiind posibilă acceptarea în parte a moștenirii (a unor bunuri din moștenire) și renunțarea la rest – *nemo pro parte heres*, ori pură și simplă pentru parte și acceptarea sub beneficiul de inventar pentru cealaltă parte (art.1527 C.civ. RM). Ca excepție de la caracterul indivizibil al opțiunii successorale este dacă în devoluțiunea succesorală intervine un element de extraneitate, condițiile și efectele opțiunii successorale fiind supuse unor legi deosebite – *lex patriae*, în ce privește bunurile mobile și *lex rei sitae*, în ce privește bunurile imobile și fondul de comerț, succesibilul – prin derogare de la caracterul indivizibil (unitar) al opțiunii – va putea opta diferit, acceptând o masă de bunuri și renunțând la alta.

5. **Act juridic declarativ de drepturi.** Opțiunea succesibilului produce efecte retroactive de la data deschiderii moștenirii, deci este declarativă de drepturi. Astfel, prin acceptarea (pură și simplă, sub beneficiu de inventar) a drepturilor și obligațiilor asupra moștenirii dobândite din momentul deschiderii ei, persoana se consideră retroactiv (art.1516 C.civ. RM), iar în caz de renunțare, renunțătorul este socotit că nu a fost niciodată moștenitor (art.1526 C.civ. RM), devenind retroactiv persoana străină de moștenire.

6. **Act juridic nesuscetibil de modalități.** Opțiunea succesorală nu poate fi afectată de termen sau condiție, deci trebuie să fie un act juridic pur și simplu (neafectat de modalități). Soarta juridică a moștenirii nu poate să depindă de un eveniment viitor și incert sau de un termen, fie și cert.

În materie de drept internațional privat, referitor la opțiunea succesorală Legea succesiunii se aplică privitor la următoarele aspecte:

- Subiectul dreptului de opțiune succesorală;
- Posibilitățile pe care le are succesibilul (adică persoana care poate moșteni) de a accepta sau renunța la succesiune;
- Situația juridică a succesibilului până la data exercitării opțiunii sau până la prescrierea dreptului la opțiune;
- Termenul pentru exercitarea dreptului de opțiune succesorală;

- Transmiterea dreptului de opțiune al succesibilului decedat, înainte de exercitarea lui, către moștenitorii săi. Aceasta presupune că succesibilul (care nu și-a exercitat dreptul său de opțiune și care se află încă în termenul pentru a putea opta) decedează;

- Efectele acceptării sau renunțării la moștenire și data până la care se produce aceasta;

- Determinarea actelor care valorează acceptarea moștenirii, inclusiv acceptarea forțată a succesiunii;

- Consecințele prescrierii dreptului de opțiune succesorală și determinarea persoanelor în favoarea cărora se produc aceste consecințe. Când succesiunea se deschide în favoarea unui străin și cuprinde un imobil în Republica Moldova, succesibilii, indiferent de cetățenia lor, trebuie să-și exercite dreptul de opțiune, înăuntrul termenului de prescripție prevăzut de legea moldovenească.⁵

Unele aspecte interesând opțiunea succesorală nu sunt supuse legii succesiunii, ci altei legi. Astfel, deosebim:

- *Legea personală* – reglementează capacitatea cerută pentru a opta, precum și întregirea lipsei sau restrângerii capacității de exercițiu, de exemplu: reprezentarea sau încuviințarea prealabilă a minorului din partea ocrotitorului său legal, autorizația din partea autorităților tutelare. Potrivit reglementării date de tratatele de asistență juridică, legea personală mai reglementează și viciile de consimțământ și consecințele acestora în materia moștenirii successorale. Deci, capacitatea de a testa și consecințele viciilor de consimțământ sunt supuse legii naționale a testatorului de la data întocmirii testamentului.⁶

Așadar, pentru aceste aspecte, legea testamentului este legea națională a testatorului de la data întocmirii testamentului. Soluția nu ar fi primită și în situația în care se aplică reglementarea internă, deoarece viciile de consimțământ nu sunt identice cu lipsa de consimțământ și, deci, în lipsa unor prevederi, ele urmează a fi supuse aceleiași legi care reglementează consimțământul în cazul actului juridic al opțiunii, adică legea succesiunii. Pentru bunurile mobile, această lege este cea națională a defunctului;

- Regula *lex rei sitae* – se aplică în ce privește întocmirea inventariului bunurilor successorale, formele de publicitate referitoare la aceste bunuri, actele de conservare cu privire la bunurile successorale. Această regulă se aplică și efectelor beneficiilor de inventar și în ce privește administrarea bunurilor successorale. Legea situației de bunuri se aplică efectelor separației de bunuri;

- Regula *locus regit actum* – reglementează formele exterioare ale acceptării sau ale renunțării. Potrivit

dreptului nostru, acceptarea succesiunii poate fi expresă sau tacită (art.1516 C.civ. RM). Regula *locus regit actum* se aplică în privința acceptării exprese. Unele precizări sunt necesare în ce privește acceptarea tacită. Această acceptare rezultă dintr-un act juridic pe care succesibilul nu-l putea face decât în calitatea sa de moștenitor, din care rezultă neîndoiește intenția de a accepta (art.1516 alin.(3) C.civ. RM). Se prezumă, deci, acceptarea moștenirii. În această măsură se aplică legea succesiunii. Valorează acceptare tacită numai actele de dispoziție și cele de administrare care angajează viitorul și nu au un caracter urgent cu privire la anumite bunuri succesoriale. Astfel, va fi socotit că a acceptat succesibilul care a vândut, ipotecat, grefat cu servituții un imobil din moștenire. De asemenea, va fi socotit acceptant succesibilul care a făcut un act juridic având ca obiect universalitatea moștenirii sau o cotă-parte din ea. Forma exterioară a tuturor actelor menționate, în măsura în care nu există o reglementare diferită, este supusă regulii *locus regit actum*, fiind acte juridice. Problema dacă asemenea acte juridice valorează acceptarea tacită (deci, interpretarea conduitei succesibilului) este supusă legii succesiunii.

Regula *locus regit actum* se aplică și în privința renunțării exprese. În cazul renunțării tacite nu se pune asemenea problemă.

C. Transmiterea pasivului succesiunii

Legea succesiunii reglementează, de asemenea, și răspunderea moștenitorului pentru datoriile celui ce a lăsat moștenirea. Deci, prin moștenire se transmite nu doar activul, ci și pasivul succesoral. Potrivit art.1540 C.civ. RM, moștenitorul care a acceptat succesiunea răspunde pentru datoriile celui ce a lăsat moștenirea, în limitele valorii reale a bunurilor succesoriale care au trecut la el. După aceeași regulă răspunde și statul, în cazul când au fost transmise bunuri potrivit art.1515 C.civ. RM. Dacă există mai mulți moștenitori, ei răspund pentru datoriile celui ce a lăsat moștenirea, fiecare proporțional cu cota succesorală primită.

Legea succesiunii mai este ținută de pasivul succesoral; de exemplu, numai succesorii universali și cei cu titlu universal sunt ținuți de datoriile și sarcinile succesiunii. Legatarii cu titlu particular nu au această îndatorire (art.1490 C.civ. RM). În sfârșit, legea succesiunii arată măsura în care succesorii sunt ținuți de datoriile și sarcinile moștenirii (*ultra* sau *intra vires hereditas*).

Unele aspecte privind transmiterea succesiunii își găsesc reflectare și în tratatele încheiate de Republica Moldova. Astfel, Tratatul între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și

raporturile juridice în materie civilă, familială și penală, prin dispozițiile art.49, stabilește următoarele⁷:

- Dacă averea succesorală mobilă sau suma bănească primită în urma realizării succesoriale mobile sau imobile, după încheierea procedurii succesoriale urmează a fi transmisă moștenitorilor, domiciliul sau reședința cărora se află pe teritoriul altei Părți Contractante, averea succesorală sau suma bănească primită este transmisă reprezentanței diplomatice sau instituției consulare ale acestei Părți Contractante;

- Instituția competentă în cazurile cu privire la succesiune emite o dispoziție vizând eliberarea averii succesoriale reprezentanței diplomatice sau consulare;

- Bunurile pot fi transmise moștenitorilor, dacă:

- a) au fost rambursați sau asigurați toți creditorii moștenitorilor ce și-au exprimat pretențiile în termenul stabilit de legislația Părții Contractante pe al cărei teritoriu se află bunurile succesoriale;

- b) toate taxele succesoriale și cheltuielile legate de moștenire au fost plătite sau asigurate;

- c) instituțiile competente au dat, dacă a fost necesar, aprobare pentru exportul bunurilor succesoriale;

- d) transmiterea sumelor de bani se efectuează în conformitate cu legislația în vigoare pe teritoriul Părții Contractante.

În Tratatul între Republica Moldova și România se aduce o adăugire dispozițiilor menționate mai sus, și anume: „Dacă cetățeanul unei Părți Contractante decedează în timpul călătoriei pe teritoriul celeilalte Părți Contractante, unde nu a avut domiciliul sau reședința, obiectele pe care le-a avut asupra sa se predau, fără vreo altă procedură, misiunii diplomatice sau oficiului consular al Părții Contractante al cărei cetățean a fost”⁸.

În ipoteza în care la moștenirea unei persoane vine un singur moștenitor, acesta va stăpâni în continuare bunurile succesoriale. Dacă însă la moștenire vin mai multe persoane cu vocație succesorală, patrimoniul succesoral se va transmite în indiviziune. Potrivit art.1564 C.civ. RM, dacă prin înțelegerea tuturor moștenitorilor care acceptă moștenirea nu se stabilește altfel, averea al cărei partaj în natură va avea drept consecință pierderea sau diminuarea destinației sale economice se consideră indiviză nu se supune partajului și devine proprietate comună pe cote-părți ideale respective.

Împărțirea sau partajul moștenirii este o operațiune juridică, prin care se pune capăt stării de indiviziune (coproprietate) succesorală prin împărțirea în natură sau prin echivalent al bunurilor.⁹

Împărțirea bunurilor succesoriale este reglementată de dispozițiile art.1560 C.civ. RM, partajul averii succesoriale se face prin actul moștenitorilor după primirea certificatului de moștenitor, corespunzător cu cotele-părți

ce li se cuvin. Dacă nu se ajunge la o înțelegere, partajul se face pe cale judecătorească (art.1571 C.civ. RM).*

În continuare, se stabilește că dacă există un moștenitor conceput, moștenitorii au dreptul să procedeze la partajul succesiunii numai dacă separarea cotei-părți i se cuvine acestuia.

Împărțirea moștenirii poate interveni numai în cazul în care defunctul a lăsat mai mulți succesori universali sau cu titlu universal. Deci, legea succesorală cârmuiește următoarele domenii:

- Determinarea celor care se găesc în indiviziune și, deci, a celor între care intervine împărțirea moștenirii;

- Raportul moștenirii și al datoriilor, deoarece influențează partea ce revine fiecărui moștenitor. Sunt supuse raportului următoarele datorii:

- a) împrumutul acordat de autorul moștenirii unuia dintre moștenitori;

- b) suma datorată de un moștenitor cu titlu de despăgubiri, pentru prejudiciul cauzat celui care lasă moștenirea.

Aceste două rapoarte alcătuiesc raportul succesoral. Raportul datoriilor este supus legii succesorale, dar nu poate fi impus moștenitorului, ceea ce înseamnă că este supus ambelor legi: succesorală și a situației bunului. Prin raportul datoriilor, comoștenitorii au dreptul să ia din masa succesorală, înainte de a fi împărțită, bunuri în limita cotei de creanță la care au dreptul în datoriile supuse raportării, astfel că se asigură egalitatea tuturor moștenitorilor. Reiese că în măsura în care interesele terților moștenitorului care trebuie să raporteze nu sunt afectate, nu sunt în joc, se aplică legea succesorală, deoarece este vorba despre determinarea părților care revin moștenitorilor;

- Obligația de garanție reciprocă a copărtașilor. Efectele garanției copărtașilor, care interesează pe terți, sunt supuse și legii bunurilor. În cazul imobilelor, cele două lege coincid. În cazul mobilelor, terțul poate invoca regula „posesiunea de bună-credință valorează proprietate, dacă este prevăzută de legea situației bunului”. Privilegiul copărtașului este supus legii succesiunii, dar se aplică și legea situației bunului în măsură în care interesează drepturile reale. Dreptul creditorilor unuia dintre moștenitori de a interveni la împărțirea moștenirii este reglementat de legea succesiunii, cum este dreptul de opoziție la împărțire prevăzut de art.1543 C.civ. RM. Desființarea împărțirii succesorale (nulitatea absolută sau relativă) este supusă aceleiași legi care conține dispoziția, a cărei nesocotire justifică nulitatea absolută sau relativă.

* a) Conform art.46 alin.(3) al Legii italiene „Privind reforma sistemului italian de drept internațional privat”, nr.218 din 31 mai 1995, partajul averii succesorale este reglementat de legea statului aplicabilă moștenirii, cu excepția cazurilor când persoanele participante la partaj au convenit despre aplicarea legii statului unde este deschisă succesiunea sau a legii statului unde se află o parte din bunurile ce formează masa succesorală;

b) Conform art.81 al Legii belgiene privind Codul de Drept Internațional Privat, adoptată la 16 iulie 2004, modul de formare și atribuire a cotelor este reglementat de legea statului pe al cărui teritoriu bunurile sunt situate la momentul partajului.

Astfel, dacă anularea împărțirii se cere pe motivul incapacității copărtașului, se aplică legea națională a acestuia, dacă anularea împărțirii se cere pe motivul că un copărtaș nu a participat la împărțire și acesta s-a făcut prin buna învoială (în lipsa aceluși copărtaș), se aplică și legea situației bunului, în măsura în care este vorba de regimul drepturilor reale.

Din punctul de vedere al dreptului internațional privat, legea succesiunii cârmuiește și următoarele aspecte legate de partajul bunurilor succesorale:

- regimul juridic al indiviziunii, de exemplu: în ce condiții se pot face acte de folosință, administrare sau dispoziție privind bunurile aflate în indivizie;

- termenul în care se poate cere împărțirea bunurilor moștenirii, inclusiv actele juridice care pot interveni în această privință, cum este convenția de indiviziune;

- inventarul bunurilor, măsurilor de conservare a bunurilor;

- efectul declarativ al moștenirii.

În materia împărțirii moștenirii se mai aplică și legea forului și legea personală. Astfel, legea forului se aplică în ce privește formele procedurale ale împărțelii, iar legea personală – în ce privește capacitatea pentru a putea face împărțirea. Problema dacă un copărtaș poate face împărțirea pe cale amiabilă ori trebuie să urmeze calea partajului judiciar este supusă legii lui naționale.¹⁰

Putem concluziona că, de regulă, partajul și transmiterea succesiunii sunt guvernate de legea materială determinată de norma conflictuală conform statutului bunurilor care formează masa succesorală, adică în cazul bunurilor mobile – de legea națională a defunctului la momentul decesului, iar în cazul imobilelor – conform legii locului aflării acestora. Însă, ca excepție, își găsesc aplicabilitate alte norme conflictuale în materia realizării ambelor domenii cât privește actele de acceptare sau refuz, capacitate succesorală, forme procedurale etc.

Note:

¹ Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 6 iunie 2002 art.1487, promulgat la 11.06.2006 prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr.719 – III // Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2006, nr.82-86/661.

² A se vedea: Fr.Deak. *Tratat de Drept Succesoral*. – București: Actami, 1999, p.607.

³ A se vedea: M.Eliescu. *Transmiterea și împărțirea moștenirii în dreptul RSR*. – București: Editura Academiei, 1966, p.257.

⁴ A se vedea: P.Lerenburg-Pigronniere, Y.Loussouarn. *Droit international prive*. – Paris: Dalloz, 1966, p.610.

⁵ A se vedea: I.P. Filipescu. *Dreptul Internațional Privat*: – București: Actami, 1999, p.575.

⁶ Tratat între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.96, ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1018-XIII din 03.12.1996. Semnat la Chișinău, la 6 iulie 1996, în vigoare din 22 martie 1998 // Tratatate internaționale, 1999, vol.20.

⁷ Tratat între Republica Moldova și Federația Rusă cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală din 25.02.1993, ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.260-XIII din 04.11.1994 // Tratatate internaționale, 1999, vol.21, p.49.

⁸ Tratat între Republica Moldova și România privind asistența juridică în materie civilă și penală din 06.07.96, ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.1018-XIII din 03.12.1996. Semnat la Chișinău, la 6 iulie 1996, în vigoare din 22 martie 1998 // Tratatate internaționale, 1999, vol.20.

⁹ A se vedea: V.Babără. *Drept Internațional Privat*. – Chișinău: F.E.P. „Tipografia Centrală”. 2002, p.271.

¹⁰ A se vedea: I.P. Filipescu. *Dreptul Internațional Privat*. – București: Actami, 1999, p.575.